

PERSONALITĂȚI ALE ARMATEI ROMÂNE: MAREȘALUL CONSTANTIN PREZAN

(1861–1943)

Gabriel I. NĂSTASE¹, Dragoș – Ionuț G. NĂSTASE²

gabriel_i_nastase@yahoo.com

ABSTRACT: He attended military school children in Iasi, Bucharest School Officers (1878–1880), special school of artillery and engineering, weapons genius (1881–1883), School of artillery and engineering applications of Fontainebleau, Paris (1883–1886), where produce and patent staff officer. Ordered and served in various military structures winning numerous awards and medals.

KEYWORDS: military, Romanian patriot, war veteran.

Viața personală

S-a născut la la 27 ianuarie 1861, la Sterianul de Mijloc, comuna Butimănu, plasa Snagov, astăzi județul Dâmbovița. S-a căsătorit la 4 decembrie 1888 cu Clementina Bantaș de care va divorța în 1892. Din această căsnicie va rezulta o fetiță, Constanța, pe care Prezan o va recunoaște în 1892, la doi ani de la naștere. La 8 noiembrie 1892 Constantin Prezan se va căsători cu Elena Olga Eliad, cu 16 ani mai tânără, originară din Filipești-Târg, județul Prahova. Pentru că nu vor avea copii, familia Prezan o va înfia pe Olga Antoaneta Eliad.

Promovat în Statul Major Regal, Constantin Prezan devine adjutantul principelui Ferdinand, iar Olga, soția sa, doamnă de onoare a principesei Maria. Istoria a reținut suspiciunea că Olga a fost amanta principelui, dar și a politicianul Nicolae Filipescu, însuși Ion Antonescu, mult apreciat de Prezan, fiind acaparat de farmecele ei.

---

1 Conf. univ. dr., Facultatea de Finanțe, Bănci și Contabilitate, Universitatea Creștină „DIMITRIE CANTEMIR”; Membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România (AOȘR); Membru al Diviziei de Istoria Științei a Comitetului Român pentru Istoria și Filozofia Științei și Tehnicii al Academiei Române.

2 Ing. Regia Autonomă Pentru Activități Nucleare Sucursala de Cercetări Nucleare – Pitești.

În anul 1896 soții Prezan cumpără moșia și conacul Schinetea, comuna Dumești, județul Roman (1.100 hectare), astăzi județul Vaslui, unde vor fi înmormântați amândoi.

După război, Constantin Prezan se retrage pe moșia sa de la Schinetea, dar lumea românească nu-l uită. Devine membru de onoare al Academiei Române, iar o Lege votată de Adunarea Deputaților îi conferă dreptul de a purta toată viața uniforma militară și de a se bucura de onorurile și avantajele materiale și de gradul avut în timpul războiului. La 25 octombrie 1930, regele Carol al II-lea îi conferă gradul de mareșal al Armatei Române și devine Sfetnic al Coroanei. În calitate de fost șef al Armatei, Prezan a fost senator în mai multe legislaturi.

Deși a fost intens curtat pentru a intra în politică, Prezan a refuzat atât ofertele liberale pentru postul de ministru de război, cât și pe cele ale regelui Carol al II-lea pentru funcția de prim ministru.

Carierea militară

A urmat Școala fiilor de militari din Iași, Școala de Ofițeri din București (1878–1880), Școala specială de artilerie și geniu, arma geniu (1881–1883), Școala de aplicații de artilerie și geniu de la Fontainebleau, Paris (1883–1886), unde obține și brevetul de ofițer de stat major.

Grade militare: sergent (1879); sublocotenent (1880); locotenent (1883); căpitan (1887); maior (1892); locotenent-colonel (1895); colonel (1901); general de brigadă (1907); general de divizie (1914); general de corp de armată (1916); mareșal al României (1930)

A comandat și a activat în următoarele structuri militare: Regimentul 7 Linie (1880); Batalionul 2 Geniu-București (1880–1882, 1889–1890); Regimentul 1 Geniu (1882–1883); Școala de Aplicații de Artilerie și Geniu din București (profesor-ajutor, 1886–1888, 1888–1889); Școala de ofițeri de infanterie și cavalerie (1888); delegat al Ministerului de Război la Magdeburg (Germania) pentru supravegherea fabricării materialului de apărare necesar liniei fortificate Focșani-Nămoloasa-Galați (1890–1891); șeful Sectorului 2 lucru al Cetății București din Regimentul 1 Geniu (1891–1892); comandant al Batalionului de Geniu din Regimentul 1 Geniu (1892–1894); Administrația Centrală a Ministerului de Război (1894–1895); șeful serviciului geniu din Corpul 2 Armată (1895–1896); comandant al Cetății București (1896); ofițer în Statul Major Regal, adjutant al principelui Ferdinand (1896–1901); comandant al Regimentului 7

Infanterie „Racova” nr. 25 – Vaslui (1901–1904); comandant al Brigăzii 13 Infanterie-Bârlad (1904–1910); comandant al Diviziei 10 (1910–1911), 7 Infanterie (1911–1914); comandant al Corpului 3 Armată (1914); comandant al Corpului 4 Armată (1915–1916); comandant al Armatei a 4-a de Nord (15 august – 9 noiembrie 1916); comandant al Grupului de Armate General Prezan” (noiembrie-decembrie 1916); șef al Marelui Cartier General (decembrie 1916 – aprilie 1918, noiembrie 1918 – aprilie 1920)

În perioada aprilie-octombrie 1918 a fost pensionat, iar în aprilie 1920 a fost trecut definitiv în rezervă.

Decorații și medalii:

- „Steaua României”, clasa a V-a (1896)
- „Mihai Viteazul”, clasa a III-a (1916), clasa a II-a (1917), clasa I-a (1920)
- „Hohenzollern”, clasa a II-a,
- „Tacova”, în grad de comandor (1896), Serbia
- „Sf. Ana” în grad de comandor (1896), Rusia
- „Coroana Regală”, clasa a II-a (1897), Germania
- „Alexandru”, în grad de comandor (1897), Bulgaria.

La 12 februarie 1937 regele Carol al II-lea i-a conferit mareșalului Prezan colanul Ordinului „Carol I”, una dintre cele mai înalte decorații ale statului român.

Contribuția la Războiul de Întregire

La comanda Armatei de Nord în ofensiva din Transilvania

Comandant al Corpului 4 Armată (la Iași, apoi dislocat la Bacău), deci cu competențe limitate, Prezan s-a implicat totuși în politica sensibilă a României din preajma declanșării Primului Război Mondial: lucrări de întărire spre granița cu Austro-Ungaria, recunoașteri în vederea trecerii la vest de munți, constituirea de grupuri de acoperire în principalele trecători, instruirea trupelor. La declanșarea mobilizării armatei, Corpul 4 Armată se transformă în Armata de Nord (ulterior Armata a 4-a), generalul Prezan fiind numit comandant al acesteia, având șef de stat major pe colonelul artilerist Iacob Zadik. Conform planului de operații, „Ipoteza Z” Armata de Nord a constituit șase grupuri de acoperire, care aveau misiunea de a debușa la vest și nord de munți și care, în primele zile ale ofensivei, vor realiza

capete de pod la vest de munți. Apoi, marile unități și unități ale armatei vor asigura controlul asupra văilor superioare ale Oltului și Mureșului. În cea de a treia etapă a ofensivei din Transilvania (29 august – 13 septembrie) Armata de Nord își va consolida flancul drept și va continua ofensiva la flancul stâng. După 35 de zile de ofensivă (15 august – 13 septembrie 1916) Armata de Nord a înaintat pe teritoriul inamic 80–100 km, eliberând o suprafață de 1.200 km², atingând aliniamentul sud Vatra Dornei – est Răstolnița – pantele de vest ale Munților Gurghiului – est Sovata – Praid-Odorhei.

După 20 septembrie, până la sfârșitul lunii, Armata de Nord se retrage, în deplină ordine, pe vechea frontieră, unde trece la apărare. După 1 octombrie, Prezan conduce cu succes Armata de Nord, în cadrul Grupului de Armate „Nord”, comandat de generalul Averescu, în cunoscuta „bătălie a trecătorilor”.

La comanda Grupului de armate „Prezan” în „Bătălia Bucureștilor”

La 11/24 noiembrie 1916, Prezan a fost numit comandant al Grupului de armate „Prezan” format din Armata 1, Grupul Apărării Dunării, Divizia 21, Divizia 9/19, Divizia 2/5 Infanterie și alte unități și formațiuni, care va primi misiunea apărării Capitalei. Ofensiva Grupului de armate „Prezan” începută la 17 noiembrie se va încheia după cinci zile cu un eșec, iar la 23 noiembrie/6 decembrie Bucureștiul va fi ocupat de trupele Puterilor Centrale. Apoi, trupele Grupului de armate „Prezan” vor duce bătălii de întârziere în retragerea spre Moldova, grupul fiind practic desființat după luptele pierdute de pe aliniamentul râurilor Cricov, Prahova și Ialomița (24 noiembrie/7 decembrie).

La comanda Marelui Cartier General în bătăliile victorioase de la „Porțile Moldovei”

La 30 noiembrie/13 decembrie Prezan a fost numit șef al Marelui Cartier General, iar generalul Constantin Christescu subșef al Marelui Cartier General. În noua funcție, Prezan începe cu realizarea concentrării armatei în Moldova, restabilirea disciplinei în rândul corpului ofițerilor și al trupei și refacerea moralului armatei, refacerea (redimensionarea, reorganizarea, înzestrarea) armatei, reglementarea raporturilor de comandament cu aliațul rus, neutralizarea efectelor revoluției bolșevice.

Concomitent cu aceste acțiuni, Marele Cartier General, sub comanda generalului Prezan, a acționat pentru pregătirea bătăliilor ofensive din

vara anului 1917: pregătirea planurilor de operații, concentrarea forțelor și mijloacelor, pregătirea materială și morală a ofensivei. Concepția strategică prevedea o lovitură principală dată de Armata 1 Română în sectorul Nămolosa, precedată de dezvoltarea ofensivei Armatei a 2-a în sectorul Mărăști.

Conform planului, marea bătălie din Moldova a început cu ofensiva Armatei a 2-a care s-a desfășurat în perioada 11/24 iulie – 19 iulie/1 august 1917, dar proiectata ofensivă de la Nămolosa s-a transformat în marea bătălie de apărare de la Mărășești datorită retragerii Armatei 8 ruse în fața ofensivei Puterilor Centrale din Galiția. Bătălia de la Mărășești începe la 24 iulie/6 august când Armata 9 germană trece la ofensivă, iar Armata 1 Română, comandată de generalul artilerist Christescu (numit în funcție la 11 iunie), care intra treptat în dispozitiv pentru preluarea fâșiilor de apărare ale marilor unități ruse retrase de pe front și trimise în Galiția, și Armata 4 rusă duc lupte dârze de apărare. În perioada 31 iulie/13 august – 6/19 august Armata 1 Română, comandată de generalul artilerist Eremia Grigorescu (generalul Christescu fusese înlocuit la 30 iulie/12 august datorită diferendului cu generalul Ragoza, comandantul Armatei 4 ruse), intrată complet în dispozitivul de apărare, opune o puternică rezistență, diminuând ofensiva inamicului, care va înceta la 21 august/3 septembrie 1917, Armata Română raportând un răsunător succes. În perioada 26 iulie/8 august – 9/22 august Armata a 2-a Română a raportat un nou succes în bătălia de apărare de la Oituz. Prin victoriile de la Mărăși, Mărășești și Oituz, generalul Prezan, ca șef al Marelui Cartier General, a demonstrat claritate în concepție și destoinicie în pregătirea operațiilor din vara anului 1917.

După stabilizarea frontului și precipitarea evenimentelor revoluționare din Rusia, la 21 noiembrie/4 decembrie 1917 generalul Prezan a fost numit comandant suprem al Armatei Române, iar la 26 noiembrie/9 decembrie generalul artilerist Alexandru Lupescu, în numele generalului Prezan, va semna la Focșani armistițiul cu armatele Puterilor Centrale. La 9/22 decembrie generalul Prezan va autoriza acțiunea Diviziei 16 Infanterie asupra celor peste 3.000 de soldați ruși de la Socola, care devenise centrul comitetului revoluționar. Începând cu 10/23 ianuarie 1918 generalul Prezan va asigura trecerea trupelor române în Basarabia, inițial Divizia 11 Infanterie, ulterior constituirea Corpului 6 Armată, pe teritoriul de la est de Prut. La 29 ianuarie/11 februarie 1918 guvernul Brătianu a demisionat, fiind înlocuit de cabinetul general Averescu, înlocuit la rândul său de

cabinetul Marghiloman (5/18 martie), generalul Prezan supraviețuind în funcție până la 6/19 aprilie, când regele Ferdinand este nevoit să-i accepte demisia, șef al Marelui Stat Major al Armatei fiind numit generalul artilerist Constantin Christescu.

Din nou în fruntea Marelui Cartier General pentru apărarea României Mari

La 24 octombrie/6 noiembrie 1918 guvernul Marghiloman este înlocuit cu guvernul generalului artilerist Constantin Coandă, cu generalul artilerist Eremia Grigorescu ministru de război, care va conduce a doua mobilizare a Armatei Române decretată la 28 octombrie/10 noiembrie, când în fruntea Marelui Cartier General este readus generalul Constantin Prezan. Concomitent cu executarea mobilizării, Armata Română a preluat controlul asupra orașelor Focșani și Brăila, Corpul 3 Armată a reocupat garnizoanele de reședință de la sud de Carpați și a trecut trupe române peste Carpați (Divizia 1 Vânători, Divizia 7 Infanterie) instituind controlul asupra teritoriilor de la vest de Carpați, până pe aliniamentul râului Mureș. După întâlnirea Berthelot-Prezan de la Giurgiu din 13/26 noiembrie, unde s-au discutat problemele cooperării viitoare Aliți–România, generalul Prezan și-a concentrat preocupările pe reîntoarcerea familiei regale în București (18 noiembrie/1 decembrie 1918), continuarea înaintării trupelor române în Transilvania, consolidarea dispozitivului trupelor române pe Nistru și în Bucovina. La 8/21 decembrie trupele române vor intra în Dej, la 9/21 decembrie în Turda, la 11/24 decembrie în Cluj, la 11/24 decembrie se va înființa Comandamentul Trupelor din Transilvania (sediul la Sibiu, comandant generalul Traian Moșoiu), iar la 9/22 ianuarie 1919 se va atinge aliniamentul Sighetu Marmăției–Baia Mare–Jibou–Zalău–Ciucea–Vârful Găina–Zam.

Ocuparea Budapestei

La 29 martie/11 aprilie 1919 Prezan l-a numit pe generalul Gheorghe Mărdărescu comandantul trupelor din Transilvania și i-a înmănat ordinul de operații, care prevedea ofensiva trupelor române până pe aliniamentul râului Tisa, unde vor trece la apărare. La 20 iulie 1919 a fost declanșată ofensiva trupelor ungare împotriva unităților române aflate în apărare pe Tisa, iar la 26 iulie trupele ungare sunt împinse dincolo de Tisa după contraofensiva trupelor române. Trupele române trec la ofensivă, forțază Tisa și în

seara zilei de 3 august Detașamentul de cavalerie colonel Rusescu intră în Budapesta, pe 4 august, la ora 18.00, generalul Mărdărescu primind pe Bulevardul Andrassy defilarea unui detașament de trupe românesc. Cu modestia-i caracteristică, generalul Prezan, deși se afla la 15 km de Budapesta a refuzat să prezideze parada militară a trupelor române spunând: „Nu vreau să umbresc nici gloria Coroanei și nici să iau din aureola lui Mărdărescu. Eu mă duc, el rămâne.”. În perioada 7–22 noiembrie 1919 s-a realizat evacuarea trupelor române din Ungaria pe malul stâng al Tisei, iar în perioada 24 februarie – 30 martie 1920 s-a realizat revenirea în totalitate a armatei române pe teritoriul național. La 20 martie 1920 generalul Prezan a fost trecut definitiv în rezervă, organizându-i-se o modestă sărbătorire când generalul artilerist Mircea Botez, reprezentant al Ministerului de Război, însoțit de un ofițer și doi soldați i-a oferit o statueta de bronz „La Victoire”.

Recunoașteri militare

Deși, după pensionare, generalul Prezan s-a retras la moșia sa de la Schinetea, țara, colegii și foștii subordonați nu-l vor uita. În 1921, prin aprobarea de către parlament a Legii relativă la introducerea unor modificări privitoare la pensiile celor care au luptat în Războiul pentru Întregirea Neamului, pensia generalului va crește de la 650 lei la 3090 lei. Un an mai târziu, la propunerea generalului Mărdărescu, ministru de război, generalul Prezan a fost numit cap al Regimentului 7 „Racova” nr. 25, al cărui comandant fusese în perioada 1901–1904. La 7 iunie 1923 generalul Prezan va fi primit în Academia Română ca membru de onoare. La 13 martie 1924 regele Ferdinand a promulgat legea adoptată de parlament prin care se autoriza ca generalul Prezan să poarte toată viața uniforma militară și să se bucure de onoruri militare. Cea mai mare recunoaștere a meritelor sale avea să vină la 25 octombrie 1930, când regale Carol al II-lea avea să-i confere înalta demnitate de mareșal al României.

În anul 1936, la împlinirea vârstei de 75 de ani, armata, în frunte cu șeful Marelui Stat Major, generalul Nicolae Samsonovici, a organizat o ceremonie specială, la care a fost prezent și primul ministru Gheorghe Tătărașcu, personalitatea mareșalului fiind elogiată de generalul artilerist Alexandru Lupescu, cel care i-a fost subșef al Marelui Cartier General. La 30 martie 1938, după instituționalizarea Consiliului de Coroană, regele Carol al II-lea l-a numit pe mareșalul Prezan consilier regal.

Deși uitat în vremea regimului comunist, după 1990 mareșalului Prezan i-au fost ridicate mai multe busturi: la Alba-Iulia, pe Aleea Mareșalilor din fața Brigăzii 15 Infanterie din Iași, în fața comandamentului Diviziei 4 „Gemina” din Cluj-Napoca (care o perioadă a purtat numele mareșalului). De asemenea, în București există Bulevardul Mareșal Prezan, iar în alte orașe sunt străzi care poartă numele său.

La moartea mareșalului

La două luni după moartea soției sale, survenită la 18 iunie 1943, mareșalul Prezan a decedat la Schinetea la 27 august 1943. La ceremonia funerară din 30 august au participat Regele Mihai I, mareșalul Ion Antonescu, conducătorul statului, generalul Constantin Pantazi, ministrul de război, generali și ofițeri, personalități politice și culturale, mii de localnici. Onorurile militare au fost date de Regimentele nr. 25 „Mareșal Constantin Prezan” și 7 Infanterie. Presa vremii a omagiat personalitatea marelui dispărut: „... ofițer de rară eleganță morală, un aristocrat în gestul stăpânit, în liniștea cu care întâmpina adversitățile... Nu-și voia prestigiul militar transformat în momeală electorală, nu-și vedea rostul în combinațiile de partid. A vroit să rămână până la sfârșitul vieții militar, generalul unității naționale și nimic mai mult.” (Pamfil Șeicaru-Curentul); „era un titan al echilibrului și liniștii olimpiene.” (Revista Intendenței și Administrației Armatei).

Bibliografie

- [1] Burcin, O., Zodian, V., Pandrea, A., *Seniorii conflagrațiilor mondiale. De la Hitler la Antonescu, de la E. Grigorescu la M. Berthelot. Dicționar militar-sec. XX*, Editura Viața Arădeană, Arad, 1997, p. 129–131;
- [2] Căzănișteanu, C., Zodian, V., Pandrea, A., – *Comandanți militari. Dicționar*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 259–260;
- [3] Ioanițiu, Alex., *Războiul României (1916–1918)* – vol. I–II, Tipografia Geniului (Cotroceni), București, (anul);
- [4] Kirițescu, C., *Istoria războiului pentru întregirea României*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989;
- [5] Manafu, A., Ucrain, C., *Dâmbovițeni la datorie*, Editura Nelmaco, București, 2003, p. 17–23;

- [6] Oroianu, T., Nicolescu, G., Dobrinescu, V.-F., Oșca, A., Nicolescu, A., *Șefii Statului Major General Român (1859–2000)*, Editor Fundația „General Ștefan Gușă”, Editura Europa Nova, București, 2001, p. 114–130;
- [7] Otu, P., – *Mareșalul Constantin Prezan: vocația datoriei* – Editura MILITARĂ, București, 2008;
- [8] OTU, P., *Averescu – Prezan. Dispute în vreme de război*, în Magazinul Fundației „Mareșal Alexandru Averescu”, *Străjer în calea furtunilor*, Cadran militar buzoian, anul III, nr. 5/2009, p. 5–12;
- [9] GIURCĂ I., – *Disputa generalilor*, în Magazinul Fundației „Mareșal Alexandru Averescu”, *Străjer în calea furtunilor*, Cadran militar buzoian, anul III, nr. 5/2009, p. 28–30;
- [10] Predescu, L., *Enciclopedia României – Cugetarea – Material românesc. Oameni și înfăptuiri*, Editura Saeculum I.O.& Editura Vestfala, București 1999, p. 693.